

Biblioteca - instituție prietenoasă pentru persoanele cu nevoi speciale

AURICA MUREȘAN
Biblioteca Județeană Mureș

Abstract

The Library - A Friendly Institution for the Persons with Disabilities

The library belongs to the community, so it has to be a democratic institution, offering equal access to its services to everyone. As a public institution, the library needs to take part in the social integration of the persons with disabilities. Public libraries must ensure equal access to information and the documents necessary to information, permanent education and the development of the users' personality, irrespective of their social or economic status, age, sex, political belief, religion or nationality.

The libraries have the important task of creating an informational library environment, based on equal rights, to respond to the necessities and the access conditions of the persons with different types of disabilities.

Keywords: *persons with disabilities, deficiency, integration, special collections, disadvantages*

Conform articolului 22 din **Legea bibliotecilor**, nr. 334/2002, „bibliotecile publice sunt biblioteci de drept public sau privat, destinate tuturor membrilor unei comunități locale ori zonale. Bibliotecile publice asigură egalitatea accesului la informații și la documentele necesare informării, educației permanente și dezvoltării personalității utilizatorilor, fără deosebire de statut social sau economic, vârstă, sex, apartenență politică, religie ori naționalitate.”

Biblioteca trebuie să fie deschisă în mod democratic oricărui cetățean; biblioteca aparține comunității, deci tuturor. Cu toate acestea, nu toți membrii comunității îi folosesc serviciile, cum sunt persoanele cu handicap/dificultăți. Ca instituție, biblioteca are datoria să participe la integrarea socială a persoanelor cu handicap.

Potrivit **H.G. 1215/2002**,¹ termenul de handicap se referă la dezavantajul social, la pierderea și limitarea șanselor unei persoane de a lua parte la viața comunității, la un nivel echivalent cu ceilalți membri. El descrie interacțiunea dintre persoana cu dizabilități și mediu. Handicapul este o rezultată a construcției relațiilor dintre o persoană cu dizabilități și mediul

¹ **Hotărârea Guvernului nr. 1215 din 2002 pentru aprobarea strategiei naționale privind protecția specială și integrarea socială a persoanelor cu handicap din România** (abrogată în prezent).

înconjurător, în care acesta trăiește, mai ales în unele activități organizate de către societate, cum ar fi accesul la informații, la comunicații și la mediul fizic, acestea putând împiedica participarea lor activă în cadrul societății în condiții de egalitate

Sintagma „*persoană cu handicap*” înseamnă o persoană cu un dezavantaj. Conform legislației în vigoare - **Legea 448/2006**² - persoanele cu handicap sunt acele persoane pe care mediul social, neadaptat deficiențelor lor fizice, senzoriale, psihice, mentale, le împiedică total sau le limitează accesul cu șanse egale la viața socială, potrivit vârstei, sexului, factorilor materiali, sociali și culturali proprii, necesitând măsuri de protecție specială în sprijinul integrării lor sociale și profesionale.

Conform **Cartei Sociale Europene**, „*persoanele cu handicap au dreptul la independență, integrare socială și participare la viața comunității.*”³ De aici rezultă trei moduri care exprimă aceeași idee: persoana cu handicap participă la viața socială cu aceleași drepturi și îndatoriri ca oricare alt cetățean.

Lipsa accesului la informație, a serviciilor sociale, a consultanței și îndrumării, lipsa perspectivelor de integrare în muncă și participare la viața socială, barierele ambientului arhitectural, informațional și comportamental fac ca persoana cu handicap să se considere inutilă, o povară pentru cei din jur.

Potrivit **Declarației de la Madrid**, „*modul în care sunt organizate societățile noastre fac deseori persoanele cu handicap să nu poată să se bucure pe deplin de drepturile omului și să fie excluse pe plan social. Datele statistice disponibile arată că persoanele cu dizabilități au un nivel inacceptabil de redus în ce privește educația și încadrarea în muncă. Aceasta conduce și la faptul că persoanele cu handicap trăiesc în situație de adevărată sărăcie într-un număr mai mare decât celelalte.*”⁴

Pentru integrarea persoanelor cu handicap, au fost stabilite reguli standard cu privire la egalizarea șanselor. Printre aceste reguli se numără și normele referitoare la accesul la informații și comunicare, astfel „*statele trebuie să dezvolte strategii care să facă serviciile de informare și documentare accesibile diverselor grupuri de persoane cu handicap. Pentru a asigura accesul la informația scrisă, precum și la documentare, pentru persoanele cu deficiențe de vedere trebuie folosite tehnici corespunzătoare: Braille, înregistrare pe bandă magnetică, tipărituri cu caractere mari și alte tehnologii*

² **Legea nr. 448 din 2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap.**

³ Daniel Vasilescu, **Oameni asemenea. Persoanele cu handicap din România**, București, Editura Compania, 2001, p. 38.

⁴ Cf. Filip Guttman, **Percepția persoanelor cu deficiență de vedere**, Iași, Editura Lumen, 2009, p. 22-23.

adecvate. De asemenea, trebuie folosite tehnologii adecvate persoanelor cu deficiențe auditive sau cu dificultăți de înțelegere, pentru a le asigura accesul la informația vorbită.”⁵

Uniunea Europeană a stabilit, în 2001, un cadru comun de combatere a discriminării în șase arii: sex, rasă, **dizabilitate**, orientare sexuală, religie. La nivel European, 14,5 procente din numărul populației apte de muncă, între 16 și 64 de ani, raportează o dizabilitate de la una foarte ușoară până la una foarte severă.

O bibliotecă publică eficientă va avea nevoie să-și demonstreze rolul în coeziunea comunitară și în stimularea capitalului social. În această ordine de idei, este nevoie să apreciem mult mai clar rolul bibliotecii ca spațiu fizic unde oamenii pot veni, fără obligații, fără expectative de stingereală, constrângeri, pericole.⁶

Biblioteca se numără printre organizațiile care au ca obiect de exercitare a funcțiilor sale omul - omul cu necesitățile sale informaționale, educaționale și recreaționale. În relația sa zilnică și de lungă durată, biblioteca intră tot mai strâns în relații de interacțiune, omul devenind chiar obiect de cercetare, subiectul determinant al scopurilor, funcțiilor, misiunii bibliotecii. Colaborarea eficientă dintre bibliotecă și om asigură o linie ascendentă de progres a biblioteconomiei, o determinantă a dezvoltării, diversificării, durabilității și evoluției ei.⁷

Astăzi, în România sunt aproape 700.000 persoane cu handicap, multe dintre acestea sunt în afara ariei de deservire a bibliotecii. Acestor persoane nu li oferă informație și servicii de bibliotecă în moduri accesibile. Comunitatea bibliotecară are o sarcină importantă, aceea de a crea un mediu informațional de bibliotecă, bazat pe egalitate în drepturi, care să răspundă necesităților și condițiilor de acces a persoanelor cu diferite tipuri de handicap.

Rezultatul final al muncii de bibliotecă depinde de definirea cercului de persoane nevoiașe în deservirea specială, de depistarea necesităților informaționale și trăsăturile caracteristice lor ale - ca cititori, oferirea unor forme de deservire specială, sprijinirea reabilitării sociale, adaptării și integrării, compensării funcțiilor dereglate. Identificarea și dezvoltarea practică este componenta principală în îmbunătățirea serviciilor locale.

Categorii de handicap / deficiențe

I. Deficiențe senzoriale

1. *Deficiențe de vedere/ handicap de vedere/ dizabilitate de vedere* (orbii sau nevăzătorii și ambliopii sau slabvăzătorii).

⁵ Daniel Vasilescu, *op. cit.*, p. 110-111.

⁶ Lidia Kulikovski, *Accesul persoanelor dezavantajate la potențialul bibliotecilor*, Chișinău, Editura Epitaf, 2006, p. 18.

⁷ *Ibidem*, p. 34.

În România sunt 120.189 persoane cu deficiențe de vedere, adică 17,5 % din numărul total al persoanelor cu handicap. Județul Mureș are 4.477 de persoane cu deficiențe de vedere.

Handicapul de vedere se împarte în handicap congenital și cel survenit. Este important ca bibliotecarul să cunoască deosebirile dintre ele pentru a putea organiza cu ei activități în bibliotecă. În handicapul congenital nevăzătorii nu au reprezentări vizuale și experiențe optice. În cazul handicapului survenit tardiv omul are conservate imagini vizuale, care influențează viața în condițiile de handicap.

Este important să se știe dacă persoana cu probleme are sau nu unele rămășițe de vedere, pentru organizarea asistenței informaționale, care necesită resurse speciale, tehnică asistivă specială, iluminare adecvată, „signal” de orientare spațială, mediu ferit de obstacole. Ambliopii învață scrierea obișnuită la fel ca cei văzători, nevăzătorii însă, utilizează alfabetul Braille. Alfabetul Braille și cartea sonoră oferă nevăzătorilor posibilitatea accesului la informații, educație, cultură, aspecte importante ale dezvoltării personalității în contextul complex al lumii înconjurătoare.

2. Deficiențe de auz/ handicap de auz (surdomuții și hipoacuzicii).

Din datele Organizației Mondiale a Sănătății, rezultă că fiecare al 10-lea om are deficiențe de auz de intensitate mică sau gravă și se consideră una din cele patru cele mai răspândite condiții de afectare a sănătății.

În România sunt 22.875 persoane cu deficiențe de auz, adică 3,3% din totalul persoanelor cu handicap, dintre care în județul Mureș sunt 741 persoane cu deficiențe de auz.

Dificultatea integrării acestui grup social constă în comunicare, pentru a comunica cu ei trebuie să ne folosim de comunicarea orală, de labiolectură (cititul după mișcarea buzelor interlocutorului), scriere și citire. Persoanele cu deficiențe de auz alcătuiesc un grup retras, izolat, cu puternică apartenență de grup, ele dețin relații interumane foarte puternice, ceea ce duce la o foarte slabă integrare socială.

Bibliotecarul trebuie să știe că surdo-mutul își însușește limbajul scris-citit concomitent cu însușirea vorbitului și acest proces durează o perioadă foarte lungă. În activitatea cu hipoacuzicii, biblioteca va lua în considerare factorii informativi, sociali, de design universal, iar bibliotecarul va reține că fiecare persoană cu dizabilitate de auz este o personalitate și are necesitățile sale individuale care necesită ajutor diferit.

Mulți dintre reprezentanții acestui grup pot avea dificultăți de comportament datorită dificultăților de comunicare cu alți oameni, simțindu-se frustrați de incapacitatea lor de a se exprima pe înțelesul tuturor.

Pentru o activitate de succes cu persoanele hipoacuzice și surde, biblioteca trebuie să utilizeze toate mijloacele de comunicare: vorbirea, semnele sau gesticulația, imaginile și scrisul, combinația acestora în funcție de gravitatea dizabilității pentru a transmite și recepta mesajul necesar.

II. Deficiențe motorii / dizabilitate fizică/ handicap de motricitate

Acesta reprezintă o categorie extrem de eterogenă, care se raportează la varietatea largă a dizabilităților fizice, cu referire directă la mobilitatea fizică. Handicapul fizic poate fi determinat de un număr extrem de mare de cauze: accidente, boli, anomalii cromozomiale etc.

Conform datelor publicate de Organizația Mondială a Sănătății, se estimează că 4 din 10 oameni au o dizabilitate fizică, 33 % de familii au un membru cu dizabilități fizice, din toți adulții fără dizabilități fizice, 50 % au soție, copil, părinte, prieten apropiat, vecin cu dizabilitate fizică.

Potrivit statisticilor, până la 31.03.2010, în România erau 686.798 persoane cu handicap, dintre care 130.726 cu handicap fizic, ceea ce reprezintă 19 procente din totalul persoanelor cu handicap. În județul Mureș sunt 19.723 de persoane cu handicap, dintre care 2.720 care suferă de un handicap fizic.

Handicapații fizici sunt intelectual normali, dar în virtutea situației lor sunt fragili, se simt frustrați, exagerat de sensibili la reacția celor din jur. Persoanele cu handicap fizic se mișcă greu, se orientează greu în structura spațială, aspect important al integrării corporale în spațiu. Aceasta duce la dezorientare, la teama de spații mari, de situații noi, datorate lipsei de încredere în forțele proprii. Biblioteca trebuie să țină cont de cerințele de acces și deplasare a persoanelor cu handicap de motricitate - intrări pentru cărucior, mese speciale, spații adecvate, fără obstacole.

O atenție deosebită necesită persoanele care sunt mobilizate la pat și care nu se pot deplasa, pentru acestea biblioteca poate practica servirea la domiciliu, la locul instituționalizat, activități de socializare în afara așezământului bibliotecii.

Accesibilitatea arhitecturală

Accesibilitatea persoanelor cu handicap în încăperile publice dar și în zonele de acces este determinată atât de configurația și dimensiunea acestora, cât și de alți factori importanți ca: echipamentele și instalațiile standard sau speciale, mobilierul și modul lui de amplasare, acustica, iluminarea, eficiența sistemelor de orientare, avertizare și informare etc.

În țările în care una din problemele majore ale societății este asigurarea accesibilității persoanelor cu handicap la viața socială, au fost elaborate în acest

scop, studii și programe de cercetare finalizate cu norme și standarde speciale, ce cuprind toate adaptările necesare.⁸

În România, în 1992, a fost adoptată Legea 53 privind protecția specială a persoanelor cu handicap. Articolul 4 al acestei legi prevede următoarele: „Căile de acces în clădirile și locurile publice, precum și ale unităților de ocrotire și asistență socială vor fi amenajate corespunzător, prin adaptare sau din construcție, astfel încât să nu constituie bariere arhitecturale sau alte obstacole pentru persoanele cu handicap.”

Fiecare persoană are dreptul de a utiliza serviciile bibliotecii, sediile, colecțiile ca utilizator, angajat sau voluntar. Intrările separate ori punctele de recepție pentru persoanele dezavantajate trebuie evitate pe cât posibil.

Bibliotecile trebuie să garanteze acces ușor pentru toți utilizatorii și în special pentru persoanele cu disfuncții fizice sau senzoriale. În procesul de planificare a activităților de îmbunătățire a accesului sau renovării, restaurării sau construcției unui nou sediu, trebuie să fie incluse următoarele caracteristici:⁹

- exteriorul bibliotecii ar trebui să fie suficient de luminat și identificabil, cu indicații (semne) vizibile din stradă;
- intrarea în bibliotecă ar trebui să fie clar vizibilă și localizată în partea în care se află mai mulți oameni;
- biblioteca ar trebui să se concentreze asupra eliminării oricăror bariere de utilizare;
 - ar trebui să nu accepte design-uri ale bibliotecii care să limiteze abilitatea individului sau grupului de a se folosi de o parte sau alta a bibliotecii;
 - scările ar trebui, pe cât se poate, evitate atât în interior, cât și în exterior;
 - iluminarea ar trebui să fie în acord cu cea descrisă în standardele europene;
 - bibliotecile ce ocupă mai multe etaje trebuie să dețină ascensoare care să fie în apropierea intrării și în care încap scaunele cu roțile și cărucioarele pentru copii;
 - chiar și atunci când este închisă, biblioteca ar trebui să furnizeze facilități pentru returnarea materialului, de exemplu, cutii de depozitare;
 - biblioteca trebuie să facă sistematic teste de accesibilitate;
 - biblioteca ar trebui să urmeze standardele în vigoare în disponibilizarea accesului pentru cei cu dizabilități.

Aceste caracteristici se pot aplica dacă se respectă designul universal, acesta este designul produselor și mediului care poate fi utilizat de toți oamenii,

⁸ Revista *Societate și handicap*, anul I, (VIII), nr. 2, 1998, p. 14.

⁹ Lidia Kulikovski, *op. cit.*, p. 56.

care se poate extinde foarte mult, fără necesitatea de adaptare ori de aplicare a designului specializat.

1. Accesul fizic și amenajarea mediului pentru persoanele cu deficiențe de auz. Accesul pentru hipoacuzici încorporează modificări de design, care includ elemente cum ar fi planuri, scheme ale ariilor de design, aprovizionarea cu echipamente speciale și potrivirea lor pentru a facilita accesul echitabil și independent.

Pentru a asigura accesul persoanelor hipoacuzice, trebuie luate în considerare următoarele probleme:

- Organizarea fizică a spațiului (plasamentul rafturilor, polițelor, meselor și al altui mobilier în spațiile de bază ale bibliotecii). Utilizatorii hipoacuzici au nevoie de un design simplu, deschis, sigur al mediului.

- Iluminarea. Fețele personalului de bibliotecă trebuie să fie bine luminate, ca utilizatorii hipoacuzici să vadă fără dificultate fața care vorbește. Să se evite în amenajarea spațiilor paravane, pereți de sticlă, oglindă sau metal lucios - ele blochează vederea și împiedică pasajul sunetelor.

- „Signalul”. Persoanele hipoacuzice trebuie informate prin expunerea informațiilor pe ecrane de TV sau alte ecrane. Localizarea semnelor este foarte importantă pentru titrare.

- Securitatea, siguranța. Biblioteca trebuie să aibă alarmă vizuală alternativă - o lampă roșie care se aprinde și se stinge informează, de exemplu, cititorul cu deficiență de auz că biblioteca se închide. Planul de evacuare în caz de pericol trebuie afișat la loc vizibil, expus foarte clar, să conțină descrierea destul de clară a procedurilor de evacuare sau altor acțiuni necesare.

- Elementele speciale de construcție (materiale absorbante de sunete). Reducerea zgomotului prin utilizarea covoarelor moi, diminuarea luminii strălucitoare prin draperii, utilizarea paravanelor portative pentru a crea spații cu un nivel scăzut al zgomotului, evitarea utilizării metalului lucios.

- Echipamentul special de acces auditiv

2. Accesul fizic pentru persoanele cu handicap de vedere. Mediul accesibil pentru persoanele cu deficiență de vedere încorporează modificări care facilitează accesul echitabil și mobilitatea independentă în spațiile bibliotecii.

Pentru a facilita accesul persoanelor cu handicap de vedere, trebuie avut în vedere:

- Aranjamentul fizic (amplasarea rafturilor, aranjarea corespunzătoare a spațiului pentru prestarea serviciilor). Se evită amplasamentul diferitelor obstacole în spațiile de circulație - în coridoare, la intrare. Se evită amplasarea semnelor explicative în locuri greu identificabile sau greu vizibile (iluminare neadecvată, insuficientă). Mobilierul este indicat să fie aranjat în linie dreaptă, la fiecare etaj să fie amplasat un ghid tactil, la fel și la intrare. Dacă este posibil,

cea mai bună soluție ar fi instalarea ușilor automate, cu element senzorial, rezoluție bună pentru toate tipurile de handicap.

- Iluminarea. Nivelul de lumină naturală se poate ajusta utilizând jaluzelele. Sălile de studiu nu trebuie să fie amplasate în partea de răsărit și miazăzi. Spațiile de trecere, coridoarele trebuie să aibă o iluminare adecvată care să nu provoace probleme celor cu deficiențe de vedere.

- Amplasarea semnelor explicative. Indicatoarele de orientare sunt importante, ele trebuie plasate lângă intrare, poziționate la nivelul ochilor, poziționate în locuri sigure și accesibile, să fie clare și concise. Indicatoarele interne se plasează lângă ușă, imediat la intrare, sau în spațiile de circulație și foarte clar marcate. Se recomandă utilizarea în „signal” a Simbolurilor Internaționale de Accesibilitate.

- Măsurile de siguranță.

- Elemente de construcție (uși, rampe, elemente de susținere/sprijin). Scările trebuie plasate pe centru, trebuie să fie sigure, ușor ridicat, cu balustradă pentru sprijin. Ușile trebuie să fie deschise obligatoriu înăuntru, dacă biblioteca nu își permite uși cu senzori. Masa de recepție trebuie amplasată chiar la intrare

- Coloristica.

3. Accesul fizic pentru persoanele cu handicap de mobilitate.¹⁰

Pentru facilitarea accesului în clădire este esențial a se prevedea în fața intrării o suprafață plană suficient de mare, care va elimina pericolul de rostogolire a scaunului rulant în timp ce persoana cu handicap aflată în el deschide sau închide ușa.

Ușa va avea lățimea de minim 80 cm. Și va fi prevăzută cu dispozitiv hidraulic pentru închiderea întârziată. Acolo unde este posibil se vor monta uși cu deschidere - închidere automată. Se vor evita ușile rotative.

Rampele din fața intrărilor trebuie să aibă o înclinare ce nu depășește valoarea de 10 %. În cazul rampelor existente lungi, cu o înclinație de peste 6 % se vor prevedea din loc în loc porțiuni de cel puțin 120 cm. Rampele de acces trebuie să fie prevăzute pe toată lungimea lor, pe părțile laterale, cu câte două bare de susținere, montate una deasupra alteia.

Coridoarele clădirii nu trebuie să prezinte obstacole sau trepte, iar acolo unde ele nu există se vor prevedea rampe sau lifturi. Lățimea minimă utilă a coridorului trebuie să fie de 120 cm, iar la schimbarea direcției acesteia, precum și în fața liftului lățimea va fi minimum 140 cm.

¹⁰ Vezi *Revista Societate și handicap*, anul I, (VIII), nr. 2, 1998, p. 10-31.

Toate ușile, cu excepția celor de acces în grupurile sanitare și spațiile de depozitare trebuie să aibă o lățime de trecere de minimum 80 cm., ușile acestora din urmă vor avea o lățime de minimum 70 cm. Și vor putea fi deschise și din exterior. Ușile să nu fie mai late de 100 cm, pentru ca deschiderea lor să nu fie dificilă.

E indicat să se evite pe cât posibil pragurile și diferențele de nivel de acest gen. Ușile de la capetele coridoarelor vor fi plasate lateral, pentru a permite manevrarea facilă a acestora.

Cabina ascensorului trebuie să fie astfel proiectată sau adaptată încât să permită accesul în interior oricăror persoane cu handicap, cu precădere celor ce se deplasează în scaun rulant. Pentru aceasta, dimensiunile interioare minime ale cabinei vor fi de 80 x 135 cm, recomandabil 110 x 140 cm.

Cabina și puțul ascensorului vor fi prevăzute cu uși glisante cu închidere automată. Comanda electrică a ascensorului din interior sau din exterior se va realiza cu ajutorul tastelor cu senzori, soluție tehnică ce avantajează persoanele cu mobilitate redusă a mâinilor. Tastele de comandă vor fi montate pe panou orizontal amplasat la nivelul accesibil persoanelor aflate în scaunul rulant (cca. 100 cm de la sol). În interiorul cabinei se poate monta un scaun rabatabil, deosebit de util persoanelor vârstnice și celor cu handicap locomotor.

Pardoseala, dar și toate suprafețele pe care se deplasează persoanele cu handicap sau cele vârstnice, trebuie să fie plane sau aderente. Suprafețelor alunecoase li se poate mări aderența prin acoperire cu materiale adecvate (mochetă, covor din cauciuc, covor din PVC de joasă densitate etc.).

Persoanele cu handicap locomotor au nevoie de grupuri sanitare special amenajate.

Colecții și resurse în formate accesibile

Colecția unei biblioteci trebuie să includă cărți cu tipar obișnuit, cărți cu tipar mărit, CD-uri, reviste, ziare, cărți vorbitoare, cărți-casete, lecturi ușoare, cărți tactile, cărți Braille.

Cărțile vorbitoare/ sonore sau formatul audio. Cartea sonoră este o carte sau alt text literar înregistrat pe disc sau pe bandă magnetică, pentru uzul deficienților vizuali, handicapaților fizici sau a persoanelor vârstnice.

Cărțile vorbitoare sunt cele mai accesibile, ele pot fi ascultate oriunde, în bibliotecă, acasă, în mijlocul de transport, în pădure, la plajă. Cartea vorbitoare este o reproducere, pe cât posibil, exactă a textului original. Virtual, toate persoanele cu handicap pot utiliza formatul audio. Persoanele a căror vedere este insuficientă pentru a citi tipar standard sau mărit, persoanele care nu au abilități de lectură Braille și toți cei care nu au acces la computere pot de asemenea utiliza acest format, adică toți cei care se descurcă în mediul audio.

Fundația „Cartea Călătoare”¹¹ popularizează în rândul nevăzătorilor români metode și echipamente moderne de acces la informație, facilitează procurarea lor, asigură asistența celor care le vor folosi. De asemenea, produce material necesar instruirii nevăzătorilor și tot ceea ce ar putea ajuta la dezvoltarea lor intelectuală și la îmbogățirea lor sufletească. Scopul final îl constituie integrarea socio-profesională a persoanelor fără vedere.

Fundația „Cartea Călătoare” realizează cărți audio „Daisy” care pot fi împrumutate gratuit de la bibliotecile publice din România. Marea majoritate a nevăzătorilor din România sunt familiarizați cu cărțile audio înregistrate pe casete sau pe CD.

O carte în format audio „Daisy” se poate citi selectiv exact ca o carte tipărită. Folosind un player Daisy, un aparat simplu de mânuit, asemănător unui CD-player din comerț, cititorul poate sări la o anumită pagină, poate naviga prin cuprins, poate sări dintr-un paragraf în altul, poate să reia o frază anterioară, poate sări peste notele de subsol. Player-ul Daisy permite lectura cu viteză mărită fără ca aceasta să altereze timbrul lectorului.

Cititoarele sau player-ele „Daisy” sunt aparate care permit ascultarea cărților create în standardul Daisy. Ele sunt asemănătoare într-o anumită măsură cu MP3-CD-Player-ele din comerț. Ele sunt proiectate special pentru persoanele cu deficiențe de vedere.

Fundația „Cartea Călătoare” a donat două astfel de player-e Daisy și Bibliotecii Județene Mureș și la alte 50 de biblioteci publice din țară, astfel orice carte Daisy să poată fi împrumutată cu player-ul Daisy, în mod gratuit, de la bibliotecile publice din țară.

Lecturi facile. Bibliotecile occidentale folosesc „Lecturile ușoare” sau „Lecturile facile”, un format promovat de Manifestul UNESCO pentru bibliotecile publice, Regulile Standard (ONU), Carta cititorului, materialele (linii directoare, ghiduri) IFLA.

„Lecturile ușoare” cuprind cărți cu adaptare lingvistică a textului și cărți cu adaptare lingvistică și de conținut. Aceste „lecturi ușoare” se folosesc cu succes în activitatea cu persoanele cu handicap intelectual ca : dificultăți de lectură, dificultăți de atenție, de concentrare, de însușire, persoanele cu autism, dislexie, persoanele cu afazie. Ele se folosesc și în activitățile cu surzi din naștere, persoane înaintate în vârstă, persoanele care nu cunosc limba oficială a țării, imigranții, analfabeții.

În această variantă se tipărește beletristică, noutăți, informații utile, reviste. Apar în formă tipărită, sonoră și electronică. Pentru formatul tipar se recomandă margini mari, textul împărțit în blocuri, propoziția scurtă, de

¹¹ <http://www.fcc.ro>

mărimea unui rând, și multe ilustrații. Fiecare carte din colecție are un semn, logotip, care o identifică dintre alte tipuri de publicații. IFLA recomandă tipărirea acestor materiale cu caractere Arial, Verdana, Tunga, Tahoma cu garnitura 16-18.

Materialele „Lecturi ușoare” se editează în SUA și Europa cu un tiraj de 4-5 mii de exemplare.

Cărți cu tipar mărit. Cărțile cu tipar mărit sunt unicul format accesibil pentru lectura celor cu vederea slabă, persoanelor înaintate în vârstă.

Formatul tipărit este util și persoanelor cu handicap intelectual, care au dificultăți de urmărire a rândurilor prea mărunte.

Cărțile cu tipar mărit sunt cărți cu tipar obișnuit, plat, tipărite cu caractere de minim 16-18 puncte, este un format relativ ușor de editat, nu cere alte standarde, nici echipamente speciale, este ușor de utilizat.

Cărți Braille. Braille este un sistem de scriere și citire elaborat special pentru orbi. Pentru nevăzători, ca și pentru omul cu vedere, citirea și scrierea reprezintă mijloacele fundamentale ale însușirii cunoștințelor, bunurilor culturale.

Braille există de peste 170 de ani, pentru orbi acesta este mijlocul indispensabil, permanent, de acumulare a cunoștințelor, de acces la informație. Alfabetul Braille este același pentru orice limbă, un scris universal, deci, pentru orbii din toată lumea.

Cărți tactile. Acest format de carte este folosit în bibliotecile din Occident, cartea tactilă este ilustrată color, cu tablouri tactile, și este destinată copiilor orbi sau cu deficiențe de vedere. Cartea poate conține și text complementar în Braille, text tipărit normal sau cu tipar mărit, o casetă cu efecte sonore cu textul vorbit ori cântat.

Autorii inventează povești sau adaptează povești cunoscute, poeme, povestiri scurte după interesele și necesitățile copilului. Pânza, lemnul, piatra, lutul, pielea, semințele sunt folosite creativ pentru reprezentarea diferitelor lucruri. Unele materiale, când sunt atinse, foșnesc, sună. Dacă este vorba în povestire despre o înghețată, se folosește material care la pipăit trezește senzația de rece; pentru a reda soarele se folosește material care la pipăit provoacă senzația de cald. Înăuntru buzunarelor și al pungilor atașate copilul poate găsi diferite obiecte, astfel experimentând bucuria descoperirii.

Desenele tactile ajută orbii sau pe cei cu dificultăți vizuale de a interpreta și de a concepe lumea înconjurătoare. Chiar și obiectele care, din cauza volumului mare sau mic, nu se pot studia în natură, devin cunoscute cu ajutorul desenelor tactile. La fel și alte multe concepte sunt ușor de explicat, folosind desene și obiecte tactile. Culorile deschise și cele stridente stimulează folosirea vederii disponibile. Desenele tactile facilitează învățarea Braille, iar mai târziu, și citirea desenelor reliefate. Este mai ușor pentru un copil deprins cu desenele

tactile să citească o carte cu tipar în relief. Cărțile tactile sunt recomandate în procesul educativ al copiilor cu deficiențe de vedere.

Pentru cei adulți se confecționează doar hărți tactile. Fiecare carte este unică în felul ei, fiind confecționată manual, într-un singur exemplar și nu poate fi multiplicată.

Alfabetul de semne. Persoanele cu deficiențe auditive utilizează pentru lectură și scriere alfabetul obișnuit, dar pentru comunicare alfabetul de semne. Acum există și scrierea prin semne, elaborată relativ recent - în 1986.

Alfabetul prin semne este un sistem de scriere care utilizează simboluri în loc de mișcarea mâinilor, expresiilor faciale ale limbajului prin semne. Este un alfabet, o listă de simboluri, prin care poți scrie orice limbaj din lume prin semne. Acest alfabet oferă posibilitatea de a tipări cărți, reviste, ziare. Acest limbaj este adoptat de 17 țări și utilizat pentru a scrie zece limbi prin semne.

Fiecare bibliotecă ar trebui să colecționeze, să constituie, să prezinte, să expună colecții de:

- Informații curente despre diferite forme de handicapuri, incluzând informații medicale, educaționale și din domeniul dreptului;
- Informații în sprijinul unei vieți independente;
- Informații/ directorii despre furnizorii de servicii locale, comunitare;
- Informații/ directorii despre grupurile de ajutor personal locale și naționale;
- Informații despre echipament care poate fi utilizat ca ajutor persoanelor cu handicap.